

Bilozorov Y. Methodological aspects of using the activity approach in research of modern legal systems.

The article notes that modern jurisprudence develops with the perception and assimilation of universal and European values, defining among which are the rights and freedoms of man and citizen, justice, individuality, humanism, equality and the rule of law. The author analyzes the structure of modern methodology of legal science and considers the place and role of the activity approach in the study of modern legal systems.

Keywords: *activity approach, methodological (research) approaches, methodology of legal science, human and civil rights and freedoms, legal system.*

УДК 316.3:321.011.5

Гавронська Т. В.

ПОНЯТТЯ ПРОЦЕСІВ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПРИ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕННЯХ У ДЕРЖАВІ

У політичній сфері громадянське суспільство забезпечує громадянам вільну участь у державних і громадських справах. Головним суб'єктом такого суспільства є людина, у ньому вільно розвивається індивідуальне та колективне життя, децентралізована державна влада і місцеве самоврядування, демократично розв'язуються суспільно-політичні проблеми на основі виважених, консенсусних відносин. Громадянське суспільство – суспільство громадян із високим рівнем економічних, соціальних, політичних, культурних і моральних рис, яке спільно з державою утворює розвинені правові відносини; це сукупність усіх громадян, їх вільних об'єднань та асоціацій, пов'язаних суспільними відносинами, що характеризуються високим рівнем суспільної свідомості та політичної культури, які перебувають за межами регулювання держави, але охороняються та гарантуються нею. В Україні сьогодні відбувається поступовий процес становлення громадянського суспільства, який ще дуже далекий від завершення. Розвинуте громадянське суспільство створює умови для вільної самореалізації індивідів та їх різних об'єднань і утримує державу від придушення індивідів і суспільства, роблячи її більш демократичною і правовою.

Ключові слова: *громадянське суспільство, держава, демократія, людина, свобода, суспільні відносини, культура, нація.*

У вітчизняній і в зарубіжній соціально-філософській літературі є різні погляди на розвиток громадянського суспільства і його суттєві особливості, закономірні формування та тенденції розвитку. При цьому, звичайно, спостерігається неоднозначність у підходах до з'ясування суті поняття громадського суспільства – держави і, зокрема, правової держави. Різносторонні відмінності стосуються зумовлених ідеологічним тлумаченням змісту його складових.

Не дивлячись на всі відмінності підходів, загальним для всіх є те, що в змісті поняття громадського суспільства акумульовано сукупність економічних, духовно-культурних, релігійних, моральних, національних та інших відносин, але спільним для них є прагнення зосередити в собі права людини, свободу, економічний лібералізм. Тоді виникає питання, яким же чином відбуваються процеси теоретичного толкування цих моментів у контексті національного і як поєднується з ним національна ідея держави і суспільства?

Ідея суспільства, у тому числі і громадянського, в Україні, як і в країнах бувшого соціалістичного табору, розвивалася з національною свідомістю, що призвело до розриву марксизму – ідеології комунізму і всяких інших подібних “ізмів”. Це було, насамперед, в

усвідомленні, в розвитку існування тоталітарних режимів в країнах, які стали на шлях побудови соціалізму, а в подальшому і комунізму на певному етапі, а демократія і тоталітаризм були історично сумісними. Демократичні гасла у кризових ситуаціях на зразок “земля – селянам, фабрики і заводи – робітникам”, “уся влада Радам” сприяли поширенню політичної завуальованої пропаганди і були містком для встановлення диктатури “пролетаріату” як говорилося у всіх гаслах, громадяни і суспільство мало знали у що можуть перерости органи державної влади і чиї інтереси вони будуть захищати, і що від цього буде мати громадянське суспільство.

Як показав час, влада – як диктатура, і її ідеологія шукача в громадянську суспільстві ворогів, на її погляд було багато ворогів, які заважали рухатись державі до кращого майбутнього – комунізму. Ідеологія держави була направлена на знищення ворогів, було побудовано сотні концентраційних, обнесених колючою проволокою таборів, де виправлялись і знищувались “вороги”.

Але вік імперій, як свідчить історія, короткий, всі вони рано чи пізно розпадаються і зникають назавжди, так і сталося з Радянською державою.

Лише розвиток громадянського суспільства є надійним засобом проти будь-якої диктатури, таким чином, думка про громадянське суспільство пов'язувалась не лише із запереченням вчення марксизму як ідеології комунізму, але і привела до переконання в тому, що “соціалістичний і комуністичний проекти” соціального устрою є неправильним у відношенні людини і вичерпав себе. У зв'язку з цим, почалися інтенсивні пошуки альтернативи соціалізму і комунізму [1, ст. 336].

Поняття громадянського суспільства пов'язується, зокрема, з ідеєю “антиполітичної” активності. У ній вбачається засіб для реконструкції посткомуністичного напрямку емансипації суспільства від політичної всепроникненості до свободи і демократії.

Джерела опору тоталітаризму визначаються в сфері індивідуального розуму, цінностей життя, свідомості, моралі, приватної власності, де людина хоче бути сама собою, жити правильно і правдиво, вираз “жити за правдою” переросла в “політику правди” і набула соціального значення. Розуміння суті політичної активності має бути узгоджено із засадами людської послідовності, бо найзначніші соціальні зміни проходять в індивідуальних стосунках. “Зміни на краще не можуть бути наслідком перемоги жодної традиційної політичної концепції, такі зміни мусять виходити з людського існування, з перебудови позиції людей у світі, їх ставлення до себе і один до одного. Краща система автоматично не принесе кращого життя. Навики, правда в зворотному: лише створюючи краще життя, можна розвинути ліпшу систему” [2, ст. 337].

Пізніше ідея “антиполітичної політики” та активності громадянського суспільства була пов'язана з філософським концептом “життєвого світу” як сфери, де здійснюється природній поділ між добром і злом, і де формується вимога відповідальності в публічній активності. Неполітична громадська активність має бути справою кожної людини, а не лише справою професійних політиків і партійних діячів. “Правда” має бути основою для практикування “антиполітичної” поведінки, вона проростає знизу, проходить “із глибини серця, а не з дисертації чи тези” [3, ст. 377, 378] “Серце”, таким чином, стає основою громадянського буття людини або “життя за правдою”. Її усвідомлення приводить до необхідності переходу до національної свідомості як основи свободи.

Розвиток громадянського сектора і громадянських ініціатив в контексті боротьби за розвиток національної свідомості викликає кризу і занепад тоталітарної системи. У даному випадку активізується національна активність, стає перешкодою існуванню врівноваженого стану консерватизму і тоталітаризму, що робить існування цієї системи проблематичним, а заходи нейтралізації дестабілізуючих її факторів більш дорогими, такими, що зрештою самі прискорюють розпад системи. Крах Радянського Союзу – наглядний, хрестоматійний факт того, як “всмоктується у вир нестійкого стану стабільна соціальна система” [4, ст. 51], яка тривалий час утримувалась в рівновазі за рахунок

негуманних і тоталітарних методів, поза демократичними цінностями, внаслідок чого стала такою, що втратила життєву енергію.

У тривалому процесі історичного розвитку західної європейської цивілізації громадянське суспільство відокремилось від прямого впливу держави, є сумісним із демократією, із авторитаризмом.

Громадянське суспільство відіграло значну роль у переході цілого ряду європейських країн на шлях демократичного розвитку. Так, у Китаї поширення мережі громадських організацій та сектора приватної власності з прямим інвестуванням західного капіталу свідчить про зростання в ньому елементів демократії і громадянського суспільства, яке стримує тоталітарні інтереси влади [5, ст. 379].

Причиною активізації громадянського суспільства стало зацікавлення в його потенціалі для сприяння національно-демократичним перетворенням у країнах з розвиненими громадянськими стосунками і структурами. У громадянському суспільстві містяться чинники для поживлення суспільної ініціативи, створення нових сфер життя, опору бюрократизації та корупції і вдосконалення сфери прав людини, зменшення міри будь-якої форми насильства та сприянню і допомозі державно-політичної влади самоврядним організаціям. Саме на такому ґрунті формується політика Євросоюзу, де правова держава зорієнтована на права людини, на максимальний розвиток громадянського суспільства. Велике значення надається вирішенню етнічно-національних проблем.

Новий етап розвитку громадянського суспільства об'єднаної Європи активізує проблеми розмежування економічної влади від політичної, що дало можливість усунути економічне збагачення засобами політичної влади. Це був шлях суспільного контролю над владою і усунення олігархічного капіталу, що пов'язувався з поза публічною ініціативою і криміналітетом [6, ст. 179].

Саме у демонтажі політичних можливостей для росту олігархії полягає центральна проблема сучасного політичного, економічного і соціокультурного розвитку України як незалежної держави. Олігархат не дає можливості розвиватись економічно державі по тій причині, що весь капітал, вся промисловість знаходиться в руках кучки людей, які дбають тільки за свій достаток і за останні роки довели державу, яка мала все для швидкого розвитку промисловості, науки, культури, освіти, медицини, правової системи, внаслідок недолугої політики ми стали найбіднішою країною в Європі, де у громадян мізерна пенсія, зарплата, а керівники державних органів протягом останніх п'яти років весь час підвищували тарифи на комунальні послуги, ліквідували низькі ціни на деякі соціальні продукти, із кожним роком зменшували субсидії на комунальні послуги і хотіли, як кажуть, “прорватись в рай” за рахунок громадян, які проживають в державі. Біля 5-6 мільйонів громадян в зв'язку з відсутністю роботи і низьких зарплат виїхали на роботу за кордон і піднімають економіку сусідніх держав: Польщі, Чехії, Німеччини, Італії, Іспанії, Португалії та інших країн. А керівники держави організували схеми Роттердам-плюс, явно крали кошти з бюджету держави. Не дивлячись на те, що на сході країни йде війна, крали з оборонного бюджету і не думали як зупинити війну, для них війна була, як кажуть в народі, “кому війна, а кому – мати рідна”.

Правда, цього року український народ на виборах обрав нового президента, за якого проголосувало 73 % населення і є надія, що все в державі зміниться. Думаємо, що ті, що розкрадали матеріальні цінності в державі, будуть покарані, що реформи, які розпочато, будуть закінчені і в державі ліквідують анархію і буде процвітати законність і порядок і наші громадяни будуть отримувати пенсію, за яку можливо прожити, і що зарплата буде гідна і наші громадяни повернуться на нашу благословенну землю.

Разом із тим, проблема розвитку національного буття як реальність є не лише чимось подібним до переживання, нав'язаного згадкою про рідний край чи історичною пам'яттю. Воно є частиною суспільного, громадянського і особистого життя людини.

Визначене як етнокультурна реальність, воно існує з притаманним йому змістом і функціями.

Соціальний процес в Європі пішов шляхом перетворення в громадянське суспільство, він урівноважувався перетворенням монархії, тоталітарних режимів в національні республіки.

Необхідно відмітити, що консолідована спільнота з різних груп населення – часто не лише з протилежними, але і зворотними інтересами – сама по собі не складається. Для цього потрібна солідарність і довіра між мільйонами незнайомих між собою громадян, тоді стає фундаментальним явищем національної ідентичності. Становлення громадянського суспільства в Західній Європі проходить як довготривалий процес, з поступовою інтеграцією етнічної різноманітності в одну національну ідентичність, з характерною для неї територією, законодавчою, освітньою та культурною системами.

Таким же чином організуються організації громадянського суспільства і в Україні, майже за 30 років з дня проголошення незалежності стан організації населення, яке проживає на території держави практично знаходиться в початковому стані. Прискорила цей процес “революція гідності”, у зв’язку з цим в процесі організації громадяни об’єдналися в організації, про які в даний час можливо сказати, що через деякий час вони зорганізуються в громадянське суспільство і будуть впливати на розвиток владних структур в потрібному напрямку, але цей процес іде дуже повільно, бо часто об’єднання громадян знаходяться під керівництвом осіб, які довгий час були при владі, де займалися економічними питаннями, які були направлені на особисте збагачення.

Можливо в процесі організації громадянського суспільства встановити декілька моментів для розуміння і інтерпретації цього суспільства. Кожен із них має в собі внутрішні суперечності з намаганням дати цілісну характеристику цим процесам. Громадянське суспільство є сферою діяльності вільних громадян, ця сфера включає в себе економічну, політичну і культурну форми громадської поведінки без державного втручання, воно є соціальною позаурядовою сферою впливу, є спонтанним самовиявом вільних людей як мережа кооперативних відносин.

Для характеристики цього явища є нормативно-політологічний підхід, який пов’язаний з громадянською активністю і вона продовжується в політичній активності і повинна посилюватись за рахунок відповідних інститутів держави. В Україні гасла громадянського суспільства використовуються як демократичний намір для різних рухів, партій, а іноді перетворюються у рекламу останніх, а також для критики дій державної влади.

Аспектом проблематики громадянського суспільства є юридично-правовий, де громадянське суспільство розглядається як сфера захисту прав людини і ліквідація умов для насильства на основі конституційної гарантії громадянських прав. Держава в такому суспільстві має бути державою трудівників-власників. Це має свідчити про єдність правової держави і держави соціальної демократії.

Очільники держави у своїх публічних виступах рекламують державу Україну як правову, але це не відповідає дійсності, як може бути держава правовою, коли закони в державі не виконуються знизу до верху і навпаки, пересічний громадянин не може знайти захист ні в органах державної влади, ні в суді. Крім того, в державі відсутній орган, який повинен був наглядати за виконанням законів, які діють на території держави, цього немає, раніше цим займалась прокуратура, але її позбавили цієї функції.

Чи можливо сказати, у зв’язку з цим чи ні виконуються закони в державах Західної Європи, там цим займається прокуратура і не тільки, а в Україні, якщо можна так сказати – анархія. Це вигідно олігархам і особам, які залишились при владі при правлінні попередніх президентів, і доки ці особи будуть на своїх посадах про правову державу неможливо говорити. Правова держава – це коли виконується закон, а простий громадянин може знайти захист у владних структурах, коли громадянське суспільство

буде контролювати дії влади і впливати на прийняття законів, які давали б можливість державі розвиватись економічно, політично, підтримувати торгові відносини з усім світом, а в економіку держави приходили мільярдні інвестиції.

Слово “соціальний” знімає питання про можливість існування громадянського суспільства “несоціальної демократії”, громадянське суспільство – це особливого типу соціальність. Однак це не знімає актуальності і важливості поставленої проблеми соціальності в розумінні концепту “громадянське суспільство” [7, ст. 383].

Класичне, теоретичне бачення громадянського суспільства поділяється на античну, середньовічну і новочасову версії.

Новочасовий філософський підхід розпочинається з праць І. Канта, Г. Гоббса, Дж. Локка, він, як правило, пов’язаний з ідеєю свободи, яка стає в центрі дискусій про “гармонічне суспільство” та ідеалом моральних засад соціального порядку і є похідним розуміння свободи. У даному випадку необхідно розрізнити два аспекти сучасної філософської інтерпретації соціальних зв’язків і відносин. Основою в даному випадку є прийняття універсальної природи розуму або глузду, який спроможний до раціональної комунікації, компромісу, толерантності і миру. Стан соціального життя, неможливо на достатньому рівні пояснити суть співробітництва між людьми, у тому числі засад стійкої довіри, солідарності і справедливості [8, ст. 386].

Запропонована Е. Геллнером інтерпретація громадянського суспільства заслуговує на увагу. В умовах індустріальної революції вона потребує опори на національно організовану спільноту як засіб психологічної і культурної опозиції. Він вважав громадянське суспільство найпридатнішою моделлю соціальної організації, що відрізняється від всепроникливого неоліберального індивідуалізму на користь визнання ефективності державних гарантій громадянських прав, які оберігають від зовнішнього руйнівного проникнення. В основі громадянської соціальної організації лежить плюралістична система інтересів, яка опирається на змішану економіку, розрізняючи ріст знання про природу, яке, на його думку, має рефренційний характер та знання, що виражається соціально-культурним буттям людини. Критерії розуму чи абстрактної раціональності стають визначним у застосуванні однієї моделі соціального поступу та ігноруванні або запереченні інших [9, ст. 77].

До суперників громадянського суспільства Е. Геллнер зараховував консерватизм та авторитарний націоналізм. Історичні корені громадянського суспільства пов’язуються не просто з модерним суспільством, а виключно з його міським середовищем, у якому творилася “модульна людина” [10, ст. 81].

Свобода в новий час базується на спробі надати соціальним проблемам об’єктивного характеру, бо суб’єктивність сприймається негативно, виникла потреба не переоцінювати значення цього чинника в термінах активної свідомості, суб’єктивність відкриває можливості для з’ясування походження свободи, “якщо “бути” для живої істоти означає “жити”, а для свідомої істоти означає “жити свідомо”, тоді “бути” для особи – це здійснювати свободу, перебуваючи у відносинах свободи з іншими. Це означає жити в культурній традиції і в структурі громадянського суспільства” [11, ст. 82].

Здійснення свободи у формуванні національної культури і громадянського суспільства набуває значення соціального прогресу. Свобода знімає всі суперечності, які виникли через відмінності між людьми і “відмінностями культур у межах цивілізації” [12, ст. 386].

У західній філософії є популярною концепція американського філософа М. Адлера, який говорить про існування трьох рівнів розуміння свободи. Перший – це “спроможність вибрати будь-що з того, що мені подається”, другий рівень – це “спроможність вибрати передусім те, що я повинен вибрати”, третій рівень свободи полягає в тому, що кожен влаштовує своє буття завдяки власній свободі. На думку філософа, громадянське суспільство пов’язане з третім рівнем свободи, “таким чином людські істоти можуть

встановлювати соціальну єдність такого характеру, що сприяє здійсненню неповторної гідності і реалізації усіх, хто є членами такої єдності” [13, ст. 185].

Лише людські добрі дії вносять позитив до особистого і соціального здійснення, до розвитку і вдосконалення одних індивідів з іншими в суспільстві. Із цього виникло базове право особистості, що відноситься до її соціального і національно-культурного життя, мова йде про право людини жити за власною свідомістю і сумлінням. Свобода сумління є свободою свідомості і має бути підтримана демократичними режимами. Добročинності – це результат не просто людської практики, але також пошуків у сфері божественного чи священного. Загалом, цінності і добročинності людини складаються в певні “патерни”, зразки соціального життя, завдяки яким розвивається і здійснюється свобода. Що і називається культурою [14, ст. 79].

Втілення культурних значень, які закріплюються в національній культурній традиції і поширення їх в часі, де вони виступають як найглибший сенс життя. Цей момент дуже ясно проявляється в суспільствах Постмодерну, де він має не тільки зовнішній культурний характер, але і внутрішній зміст самоорганізації громадян в національній спільноті. При цьому “етнонаціональні чинники (національні інтереси, національна ідея, менталітет) не тільки одні із визначальних, але й чи не найбільш визначальні в комплексі цих детермінацій. Під ними звичайно розуміють суспільний феномен, репрезентований як певна форма вияву існуючих етносів (націй), виражена в їхньому прагненні реалізувати свої інтереси в різноманітних сферах суспільного життя за конкретних соціально-історичних умов” [15, ст. 148].

Оцінка національної культури і традицій в соціальному розвитку людства взагалі дозволяє зрозуміти і прийняти принципи, що громадянсько-політичне життя подається як змагання, конкуренція багатьох соціальних груп, які представляють інтереси партій та інших організацій. Як правило, громадянське суспільство має еволюційну природу, воно виникає не раптово на пустому місці, а поступово організовується і розгортається як громадянський поступ певної категорії людей. У різноманітних культурах є зачатки форм, в яких виникають моменти громадянського поступу, але вони не завжди остаточно складаються в суспільну діяльність громадянського суспільства. Перешкоди на шляху організації повноцінного громадянського суспільства необхідно шукати всередині нації і її культурі, а також у зовнішніх політичних і економічних відносинах. Проблема в тому, що коли в контексті західної цивілізації громадянський поступ здійснюється в громадянському суспільстві, то з різних, часто політично зумовлених причин, у решті частин світу громадянське суспільство залишається бажаним вибором [16, ст. 385].

Сьогодні посилюється значення людської суб’єктивності в долі суспільств і всього людства та вимог щодо збереження меншин і захисту довкілля або ж самого життя на планеті. Глобалізація висуває на порядок денний цілком нові виміри у відносинах між людьми, народами, націями і цивілізаціями. Вони потребують нових способів розуміння не лише на індивідуальному і політичному рівнях. Актуальним стає формування властиво нового філософського в класичному смислі і навіть постмодерністського контексту взаємного розуміння в глобальному світі, його розвиток не може бути гегемонізмом старого зразка. Навпаки, актуальними є принципи діалогу, толерантності й плюралізму, на яких повинна здійснюватися кооперативна співпраця. Соціальною перспективою, відповідно до названих принципів, може бути поширення цінностей громадянського суспільства, центральною з яких є цінність свободи [17, ст. 380-445].

Теорія громадянського суспільства в умовах розбудови національної держави загалом розганяє інтерпретацію фундаментального значення національної свободи в аспекті покладання на людину відповідальності за індивідуальні дії перед іншою; соціального здійснення свободи в “тілі” національної культурної традиції; нагромадження соціальної свободи в культурній традиції, що генерує створення умов для громадянського суспільства, яке дозволяє “людям виявляти власну свободу у відношенні щодо розуміння

загального добра”. Теоретичні висновки можуть стати в багатьох аспектах відповідною точкою для розгортання певних смислів в розбудові громадянського суспільства в Україні, враховуючи моменти національних особливостей [18, ст. 145].

Визнання культурної еволюції і традицій, як передумови розгортання і організації громадянського суспільства, вносить новий вибір щодо роз’яснення його природи.

Використана література:

1. Карась А. Ф. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях. С. 376.
2. Карась А. Ф. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях. С. 377.
3. Карась А. Ф. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях. С. 377, 378.
4. Канак Ф. Національне буття й національна ідея. Філософські студії. 1968 р. С. 51.
5. Карась А. Ф. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях. С. 379.
6. Гайек Ф. А. Право, законодавство і свобода. Нове визначення ліберальних принципів справедливості і політичної екології. Аквілон-Прес, 2000. С. 179.
7. Карась А. Ф. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях. С. 383.
8. Карась А. Ф. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях. С. 386.
9. Gellner. E. Plough, Sword and Book. The Structure of Human’s History. Chicago, 1988. P. 77.
10. Gellner. E. Plough, Sword and Book. The Structure of Human’s History. Chicago, 1988. P. 81.
11. Кін Дж. Громадянське суспільство. Старі образи, нове бачення. Київ : Кіс; АНДО. 2000. 191 с., о С. 82.
12. Карась А. Ф. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях. С. 386.
13. М. Адлер. Філософські твори. Chicago. 1979. С. 185.
14. Гірц К. Інтерпретація культур: Вибрані есе. К. Гірц. К. : Дух і літера, 2001. 542 с. С. 79.
15. Етносоціальні трансформації в Україні. К. : Український центр духовної культури, 2003. С. 148.
16. Карась А. Ф. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях. С. 385.
17. Кремень В. Україна: Проблеми самоорганізації : в 2 т. Харків : Промінь, 2003. С. 380-445.
18. Кремень В. Україна: Проблеми самоорганізації : в 2 т. Харків : Промінь, 2003. С. 145.
19. Політологічний енциклопедичний словник / уклад. : Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. За ред. М. П. Требіна. Х. : Право, 2015.

Havrnska T. The concept of the processes of development of civil society in democratic transformations in the state.

In the political sphere, civil society provides citizens with free participation in state and public affairs. The main subject of such a society is a person, in which individual and collective life develops freely, decentralized state power and local self-government, socio-political problems are democratically solved on the basis of balanced, consensual relations. Civil society - a society of citizens with a high level of economic, social, political, cultural and moral traits, which together with the state forms a developed legal relationship; it is a set of all citizens, their free associations and associations related to social relations, characterized by a high level of public consciousness and political culture, which are outside the regulation of the state, but are protected and guaranteed by it. Today in Ukraine there is a gradual process of formation of civil society, which is still very far from completion. A developed civil society creates conditions for the free self-realization of individuals and their various associations and keeps the state from suppressing individuals and society, making it more democratic and legal.

Keywords: *civil society, state, democracy, people, freedom, public relations, culture, nation.*